

UZASADNIENIE
rozporządzenia nr 13/2016 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie planu utrzymania wód obejmującego region wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego oraz region wodny Ücker

Niniejsze rozporządzenie stanowi realizację upoważnienia określonego w art. 114b ust. 5 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, 1590, 1642 i 2295 oraz z 2016 r. poz. 352 i 1250), zwanej dalej ustawą PW. Zgodnie z jego treścią, Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej przyjmuje plan utrzymania wód w drodze aktu prawa miejscowego.

Plan utrzymania wód (zwany dalej PUW) został opracowany na podstawie następujących danych:

- 1) zestawienie odcinków śródlądowych wód powierzchniowych, w obrębie których występują zagrożenia dla swobodnego przepływu wód oraz spływu lodów, obejmujące:
 - a) wskazanie podmiotów odpowiedzialnych za realizację działań, z zastrzeżeniem, iż realizacja prac utrzymaniowych uzależniona jest od możliwości poszczególnych administratorów wód,
 - b) identyfikację zagrożeń,
 - c) podsumowanie analizy oddziaływań zadań w wariantach inwazyjnym i rekomendowanym na elementy hydrobiologiczne, obszary chronione i ekosystemy zależne od wód,
 - d) szacunkową analizę kosztów i korzyści wynikających z planowanych działań jeżeli to możliwe, w przypadku działań, o których mowa w art. 22 ust. 1b pkt 3, 6 i 7 ustawy - zakres, rozmiar, przybliżoną lokalizację działań oraz terminy i sposoby ich prowadzenia,
 - e) wskazanie działań newralgicznych.
- 2) wykaz będących własnością Skarbu Państwa budowli regulacyjnych i urządzeń wodnych o istotnym znaczeniu dla zarządzania wodami,
- 3) wykaz planowanych działań, o których mowa w art. 22 ust. 1b ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. ustawy PW obejmującym uzasadnienie konieczności realizacji działań, z uwzględnieniem spodziewanych efektów ich realizacji.

Działaniom objętym PUW przypisano stopnie priorytetowości w odniesieniu do dwóch skali (priorytet 1-3 dla zadań pozostających w kompetencji RZGW w Szczecinie oraz priorytet 1-5 dla zadań zarządów melioracji i urządzeń wodnych). Wykaz planowanych działań nie stanowi katalogu prac obligatoryjnie realizowanych w 6-letnim cyklu obowiązywania PUW.

Ponadto, przy ustalaniu zakresu PUW Dyrektor RZGW w Szczecinie uwzględnił ustalenia zawarte w następujących dokumentach planistycznych z zakresu gospodarki wodnej:

- Program Wodno-Środowiskowy Kraju,
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry,
- Projekt Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry,
- Projekt Planu zarządzania ryzykiem powodziowym regionu wodnego Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego,
- Warunki korzystania z wód regionu wodnego Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego,
- Warunki korzystania z wód regionu wodnego Ücker.

Plan utrzymania wód obejmuje działania z katalogu zawartego w art. 22 ust. 1b ustawy PW, zaplanowane do realizacji pod kątem osiągnięcia celów wskazanych w art. 22 ust. 1a tej ustawy. Do celów tych należą:

- 1) zapewnienie ochrony przed powodzią lub usuwania skutków powodzi,
- 2) zapewnienie spływu lodu oraz przeciwdziałanie powstawaniu niekorzystnych zjawisk lodowych,
- 3) zapewnienie warunków korzystania z wód, w tym utrzymywania zwierciadła wody na poziomie umożliwiającym funkcjonowanie urządzeń wodnych, obiektów mostowych, rurociągów, linii energetycznych, linii telekomunikacyjnych oraz innych urządzeń,
- 4) zapewnienie warunków eksploatacyjnych śródlądowych dróg wodnych, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 42 ust. 4 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej,
- 5) zapewnienie działania urządzeń wodnych, w szczególności ich odpowiedniego stanu technicznego i funkcjonalnego.

Podjęcie działań mających na celu ochronę przeciwpowodziową (cel nr 1) jest szczególnie istotne z uwagi na fakt, iż na obszarze Polski powódź stanowi jedno z największych zagrożeń naturalnych. Prawidłowo i regularnie wykonywane prace utrzymaniowe w znacznym stopniu mogą przyczynić się do obniżenia ryzyka jej wystąpienia oraz zmniejszenia strat spowodowanych przez potencjalną powódź. Jakkolwiek podstawowym instrumentem planistycznym z zakresu ochrony przed powodzią jest aktualnie opracowywany plan zarządzania ryzykiem powodziowym, w zakresie zadań związanych z utrzymaniem wód, konieczne jest doprecyzowanie rodzaju i skali działań przewidzianych do podjęcia na wyselekcjonowanych ciekach. Jednym z czynników wpływających na poziom zagrożenia powodziowego jest prawdopodobieństwo tworzenia się zatorów lodowych. Zapewnienie swobodnego spływu lodu (cel nr 2) przyczynia się więc także bezpośrednio do osiągnięcia celu nr 1. Prowadzenie akcji lodołamania zależne jest z kolei od stanu koryta cieku - każde

splątanie dna może skutkować uniemożliwieniem jej prowadzenia z uwagi na brak głębokości dla przejścia lodołamaczy. Dla sprawnego prowadzenia akcji lodołamania ważne są również należycie utrzymane nabrzeża i dalbowiska, służące do bezpiecznego postoju lodołamaczy w trakcie prowadzenia akcji. Do infrastruktury rzecznej, w stosunku do której RZGW w Szczecinie wykonuje uprawnienia właścicielskie należą również przejścia żeglowne, zapewniające bezpieczne przejścia pod mostami oraz zabudowa regulacyjna na brzegach cieków (ostrogi, opaski brzegowe, tamy podłużne, ubezpieczenia brzegu, przetamowania, poprzeczki) służące m. in. utrzymaniu głębokości koryta, co ma bezpośredni wpływ na żeglowność dróg wodnych (zarówno dla lodołamaczy jak i innych jednostek pływających). Zapewnienie funkcjonalności wskazanej infrastruktury poprzez utrzymanie jej w dobrym stanie technicznym jest więc konieczne zarówno z uwagi na cel nr 5, ale również z punktu widzenia celów nr 3 i 4. Dodatkowo, zagrożeniem dla jednostek pływających mogą być też podlegające permanentnemu podmywaniu drzewa, które mogą one zostać zabrane przez wód spływające wody. Dryfujące drzewa, a także namuły i rumosz zakumulowane w korycie rzeki mogą również powodować zatory, co prowadzi do wzrostu zagrożenia powodziowego.

Na potrzeby określenia zadań z zakresu utrzymania wód koniecznych do realizacji objętych PUW zidentyfikowano poszczególne zagrożenia spływu wód i przejścia lodu i ujęto je w tabelach stanowiących załącznik do niniejszego rozporządzenia (Zał. 1). Obejmują one następujące zjawiska:

1. Erozja denną i brzegową, osunięcia skarp (powodujące zagrożenie dla zlokalizowanej w korytach cieków i w ich sąsiedztwie zabudowy, w tym m. in. dla zabudowy regulacyjnej, budynków mieszkalnych i gospodarczych, mostów przepustów, infrastruktury technicznej (gaz, woda, kanalizacja, sieci energetyczne, itp.), a także powodująca wywracanie się drzew rosnących w linii brzegowej i spływających z wodą lub kierujących nurt w nieodpowiednim kierunku),
2. Akumulacja materiału wlezonego (żwir i piasek odkładający się w odcinkach cieków o mniejszej prędkości przepływu powodująca zatory i zagrożenie dla mostów, przepustów i istniejących budowli regulacyjnych,
3. Zarastanie koryta cieku roślinnością korzeniącą się w dnie i brzegach (ograniczenie przepływu, podpiętrzanie poziomu wód),
4. Zarastanie brzegów krzakami i drzewami (powalone do koryta drzewa i krzaki powodują zmianę nurtu rzeki zagrażając istniejącej zabudowie w tym np. zabudowie regulacyjnej, budynkom mieszkalnym i gospodarczym, mostom, przepustom, drogom, różnego rodzaju infrastrukturze technicznej (gaz, woda, kanalizacja, sieci energetyczne, itp.),
5. Niewłaściwe zagospodarowanie i korzystanie z terenów przylegających do wód (składowane na terenach zalewowych elementy o dużych gabarytach, np. palety, bale słomy unoszone są przez wody i osadzone na elementach konstrukcyjnych budowli i urządzeń powodując przetamowania oraz zagrożenie dla stateczności urządzeń),

6. Infrastruktura techniczna źle zaprojektowana lub wykonana niezgodnie z przepisami Prawa wodnego lub Prawa budowlanego, ograniczająca przepływ wód wezbraniowych (mostki, przepusty, kładki, itp.),
7. Tamy bobrowe oraz nory dzikich zwierząt – zagrożenia zazwyczaj występujące lokalnie jednak o większym zasięgu oddziaływania,
8. Inne - zagrożenia zazwyczaj występujące lokalnie jednak o większym zasięgu oddziaływania.

Dla 31 prac utrzymaniowych planowanych do realizacji przez RZGW w Szczecinie, konieczność podjęcia działań wynika z obowiązku utrzymania majątku Skarbu Państwa i realizacji zadań ustawowych. W przypadku 27 z nich przeprowadzenie prac uzasadnia się dodatkowo potrzebą utrzymania żeglugi i ochroną przeciwpowodziową. Największa liczba prac utrzymaniowych objęta PUW (667) realizowana jest przez ZZMiUW. W odniesieniu do nich prowadzenie prac wynika z konieczności utrzymania sprawności technicznej rzek i kanałów wraz z budowlami. 107 prac utrzymaniowych na ciekach administrowanych przez ZMiUWWP ma na celu poprawę stanu bezpieczeństwa powodziowego oraz polepszenie zdolności produkcyjnej gleb i ułatwienie ich uprawy. Jeśli chodzi o 13 prac utrzymaniowych realizowanych przez LZMiUW, podjęcie prac uzasadnione jest niedostatecznym stanem technicznym i niewłaściwym funkcjonowaniem urządzeń wodnych. Spodziewanym efektem ma być zapewnienie właściwego i efektywnego funkcjonowania urządzeń wodnych oraz bezpieczeństwa użytkowania, racjonalnego gospodarowania wodą, zachowanie trwałości urządzeń wodnych. W przypadku pozostałych 24 prac utrzymaniowych realizowanych przez ten zarząd, prowadzenie prac motywowane jest brakiem drożności cieku, dużym ryzykiem wystąpienia podtopień, zalań gruntów, niekorzystnymi stosunkami wodnymi w gruntach na terenie zlewni, brakiem właściwego i efektywnego funkcjonowania urządzeń wodnych, w tym urządzeń melioracyjnych oraz niekorzystnymi zmianami w środowisku przyrodniczym. Celem prowadzenia prac jest zapewnienie swobodnego przepływu wód, zmniejszenie wskazanych zagrożeń dla ludzi i środowiska naturalnego, poprawa lub zachowanie właściwych stosunków wodnych w obrębie zlewni cieku oraz poprawa efektywności funkcjonowania urządzeń wodnych.

W regionie wodnym zarządzanym przez RZGW w Szczecinie większość rzek, na których zlokalizowane są obszarowe formy ochrony przyrody, znajduje się w ogólnym dobrym stanie, na co wskazuje obecność istotnych populacji gatunków zależnych od obecności naturalnego charakteru dna cieków i funkcjonowania procesów hydromorfologicznych w korycie. Wymieniane działania odnoszące się do prac utrzymaniowych w obrębie tych wód, generalnie nie stanowią zagrożenia dla przedmiotów ochrony w tych obszarach.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, projekt planu utrzymania wód wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W celu jej przeprowadzenia przygotowany został projekt prognozy oddziaływania planu na środowisko.

Szczegółowe oceny dokonane w ramach prognozy oddziaływania na środowisko: środowiskowa i efektywności realizacji celów społeczno-gospodarczych działań utrzymaniowych zostały przeprowadzone dla działań zidentyfikowanych przez Administratorów jako wysoce i średnio priorytetowe. Natomiast dla działań o niskim priorytecie analizy zostały przeprowadzone w oparciu o zasadę ekstrapolacji. Wszystkie analizy prowadzono z uwzględnieniem charakteru cieku (np. jego szerokości, spadku, rodzaju zabudowy obwałowaniami), charakteru terenu przyległego do cieku, na którym przeprowadzane jest działanie (rodzaj pokrycia terenu, istnienie obszarów problemowych), charakteru istniejącej infrastruktury (czy występują budowle piętrzące, urządzenia wodne, itd.).

Proces konsultacji społecznych rozpoczął się wydaniem w dniu 10 września 2015 r. przez Dyrektora RZGW w Szczecinie stosownego obwieszczenia. Ogłoszenie informujące o konsultacjach projektów oraz spotkaniu konsultacyjnym zamieszczono na stronach RZGW w Szczecinie, Zachodniopomorskiego ZMiUW, Lubuskiego ZMiUW, ZMiUW Województwa Pomorskiego w Gdańsku oraz w regionalnej prasie. Projekty Planu i prognozy SOOŚ zostały zamieszczone na stronie internetowej RZGW w Szczecinie oraz wyłożone do wglądu w siedzibie RZGW w Szczecinie.

Spotkanie konsultacyjne odbyło się w dniu 11 września 2015 r. Wzięli w nim udział przedstawiciele RZGW w Szczecinie, zarządów melioracji i urzędów wodnych oraz administracji szczebla wojewódzkiego i regionalnego, stowarzyszeń, organizacji rolniczych i ekologicznych oraz organizacji pozarządowych. Podczas spotkania zebrano uwagi i wnioski od uczestników. Wnoszenie uwag i wniosków możliwe było również w formie pisemnej na adres RZGW w Szczecinie, ustnie do protokołu sporządzanego w miejscu wyłożenia dokumentacji sprawy oraz na wskazany adres e-mail, w terminie 21 dni od daty udostępnienia konsultowanych dokumentów, tj. do dnia 01.10.2015 r.

W wyniku rozpatrzenia złożonych uwag i wniosków, do projektu PUW wprowadzono szereg zmian. Do najważniejszych należą:

- 1) wprowadzenie zapisów o obowiązku wykonania działań kompensacyjnych w związku z utrzymaniem wód,
- 2) wprowadzenie zapisu o potrzebie konsultacji zakresu prac utrzymaniowych z rybackim użytkownikiem wód,
- 3) ograniczenie wymagań w zakresie warunków prowadzenia prac utrzymaniowych na kanałach i rowach,
- 4) dopuszczenie większej częstotliwości prac w zależności od wielkości i charakteru cieku a także wielkości przepływu,
- 5) dopuszczenie niezwłocznego usuwania wyrw w przypadkach zagrożenia powodziowego,
- 6) wprowadzenie możliwości wykaszania roślin z koryta na obszarach chronionych również w sytuacji, gdy ma to na celu poprawę poziomu zabezpieczenia terenów zurbanizowanych i przemysłowych przed powodzią i podtopieniami,

- 7) wprowadzenie do dokumentu zasad oceny szacunkowej dla zadań o najniższych priorytetach oraz kategorii hydromorfologii cieku,
- 8) opracowanie dla zadań newralgicznych wykazu kategorii prac dopuszczonych i niewskazanych,
- 9) wprowadzenie następujących zasad realizacji utrzymania wód:
 - utrzymanie wód nie może pogarszać stosunków wodnych, a także obniżać retencji wód w obszarze oddziaływania,
 - utrzymanie wód nie może powodować wzrostu energii spływu wód wyrażanej mocą jednostkową strumienia,
 - utrzymanie wód musi być rozpatrywane kompleksowo dla całych zlewni, z przekrojową analizą wszystkich skutków,
 - utrzymanie wód może i powinno w pierwszej kolejności być realizowane poprzez urządzenie bystrotoków,
 - utrzymanie wód może być w pierwszej kolejności realizowane poprzez działania nietechniczne,
 - utrzymanie wód nie może naruszać naturalnej różnorodności środowisk wodnych,
- 10) wprowadzenie podsumowania wyników analizy oddziaływania na środowisko dla każdego zadania do załącznika nr 1 Rozporządzenia,
- 11) ujednoczenie struktury załączników do Rozporządzenia.

Ponadto, dokonano korekty lokalizacji niektórych zadań objętych PUW (głównie w zakresie zmiany kilometrażu planowanych działań).

Jednocześnie z uwagi na wysoki poziom planistyczny przyjmowanego dokumentu oraz dużą liczbę działań przewidzianych do realizacji na jego podstawie, wybór docelowych rozwiązań w zakresie technologii i organizacji (warianty realizacyjne) działań, o których mowa w art. 22 ust. 1b ustawy Prawo wodne, następować powinien z uwzględnieniem okoliczności faktycznych i prawnych ustalonych na etapie projektowania poszczególnych działań. Bowiem w wielu przypadkach koniecznym może się okazać uszczegółowienie i weryfikacja przeprowadzonych w ramach prognozy analiz już na etapie projektowania poszczególnych działań oraz opracowywania dokumentacji na potrzeby postępowań z art. 118 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody – w zależności od aktualnego stanu faktycznego i prawnego.

Rozporządzenie uwzględnia ww. oceny przeprowadzone w ramach prognozy – odpowiednie kolumny załącznika nr 1 do rozporządzenia.

Tym samym załącznik nr 1 do Rozporządzenia zawiera następujące informacje:

Załącznik 1 Określenie odcinków śródlądowych wód powierzchniowych, w obrębie których występują zagrożenia dla swobodnego przepływu wód oraz spływu lodów, wraz z identyfikacją tych zagrożeń – Krajowy Kod Jednolitych Części Wód (1), Nazwa Jednolitych

Części Wód (2), liczbę porządkową (3), Nazwę zadania (4) wraz z położeniem odcinka objętego przewidzianymi do realizacji działaniami utrzymaniowymi (5, 6), podmiot wykonujący uprawnienia właścicielskie do wód (7), Określenie odcinków śródlądowych wód powierzchniowych, w obrębie których występując zagrożenia dla swobodnego przepływu wód oraz spływu lodów wraz z identyfikacją zagrożeń (8-10), Priorytet zadania wyznaczony przez poszczególnych administratorów wód (Stopień 3 w przypadku RZGW w Szczecinie = stopień 4 – 5 w przypadku ZMiUW; Stopień 2 w przypadku RZGW w Szczecinie = stopień 3 w przypadku ZMiUW; Stopień 1 w przypadku RZGW w Szczecinie = stopień 1 – 2 w przypadku ZMiUW) (11) opis zagrożenia występującego na danym odcinku (12), a także wyniki przeprowadzonych analiz środowiskowych (dla wariantu inwazyjnego i rekomendowanego w odniesieniu do elementów hydrobiologicznych, ekosystemów od wód zależnych i obszarów chronionych) (12-18) i analizę kosztów i korzyści przeprowadzoną dla działań analizowanych metodą ekspercką (Priorytet 3-1 dla RZGW w Szczecinie oraz 5-4 dla ZMiUW) wśród których wykazano znaczące oddziaływanie na środowisko (19) oraz oznaczenie działania newralgicznego (20), tj. działania, które z punktu widzenia ochrony przed powodzią jest nieekonomiczne w istniejącym kształcie i nie należy go realizować z punktu widzenia korzyści ekonomicznych.

Pozostałe załączniki do Rozporządzenia zawierają następujące informacje:

Załącznik 2 Wykaz będących własnością Skarbu Państwa budowli regulacyjnych i urządzeń wodnych o istotnym znaczeniu dla zarządzania wodami - Krajowy Kod Jednolitych Części Wód (1), Nazwa Jednolitych Części Wód (2), liczbę porządkową (3), Nazwę zadania (4) wraz z położeniem odcinka objętego przewidzianymi do realizacji działaniami utrzymaniowymi (5, 6), podmiot wykonujący uprawnienia właścicielskie do wód (7), Wykaz budowli będących własnością Skarbu Państwa o istotnym znaczeniu dla zarządzania wodami (Budowle regulacyjne (8) i pozostałe urządzenia wodne (9), a także Priorytet zadania wyznaczony przez poszczególnych administratorów wód (Stopień 3 w przypadku RZGW w Szczecinie = stopień 4 – 5 w przypadku ZMiUW; Stopień 2 w przypadku RZGW w Szczecinie = stopień 3 w przypadku ZMiUW; Stopień 1 w przypadku RZGW w Szczecinie = stopień 1 – 2 w przypadku ZMiUW) (10).

Załącznik 3 Wykaz planowanych działań, o których mowa w art. 22 ust. 1b ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne - Krajowy Kod Jednolitych Części Wód (1), Nazwa Jednolitych Części Wód (2), liczbę porządkową (3), nazwę zadania (4) wraz z położeniem odcinka objętego przewidzianymi do realizacji działaniami utrzymaniowymi (5, 6), Wykaz planowanych działań o których mowa w art. 22 ust. 1b (7-15) oraz Uzasadnienie konieczności realizacji robót z uwzględnieniem spodziewanych efektów ich realizacji (16).

Zgodnie z przepisem z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, projekt PUW wraz z prognozą oddziaływania na środowisko został przekazany Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska celem

zaopiniowania dokumentu przez ten organ. W piśmie z dnia 30.10. 2015 r. sygn. DOOSsoos.410.22.2015.JP przedstawiono stanowisko organu w przedmiotowej sprawie, zawierające uwagi do treści przekazanych dokumentów. Uwzględniając niektóre z podniesionych uwag, uzupełniono opis w kartach dotyczący analizy kosztów i korzyści o jej wynik oraz główne przesłanki uzasadniające. W opisie prognozy uzupełniono zapisy o metodyce oceny kosztów i korzyści oraz wskazań dotyczących konsekwencji wynikających z wyników analizy kosztów i korzyści. Uwagi zgłoszone w pozostałym zakresie nie wpłynęły na treść PUW i prognozy oddziaływania na środowisko.

Projekt PUW stosownie do przepisu art. 114b ust. 4 ustawy PW został uzgodniony z Prezesem Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej oraz z Marszałkami Województw: Lubuskiego, Pomorskiego i Zachodniopomorskiego.

Zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. *o wojewodzie i administracji rządowej w województwie* (Dz. U. z 2015 r. poz. 525 i 1960) projekt przedmiotowego rozporządzenia został uzgodniony z Wojewodą Lubuskim, Wojewodą Pomorskim oraz Wojewodą Zachodniopomorskim.